

מדריך קצר – ימי פורים ה'תשע"ח

עיקרי הדינים השכיחים מתענית אסתר עד שושן פורים

יום שישי ט"ו אדר שושן פורים

ל בני ירושלים אין מקיימים מצוות פורים ביום י"ד, אלא שאין אומרים תחנון ומרבים בסעודה. מנהגי היום – הסדר כבאתמול (בפורים דפרזות).

ערים הישנות שספק מוקפות חומה (כמו חברון, חיפה, יפן, לוד, עכו, צפת): מקיימים מצוות פורים ביום י"ד, ובט"ו קוראים מגילה שוב ללא הברכות, ומקיימים גם את שאר המצוות בלי להרבות בהן. אין אומרים "ועל הניסים".

שאר הערים מצוות פורים רק ביום י"ד. וביום ט"ו אין אומרים תחנון, ונוהגים בקצת משתה ושמחה, ואסורים הספד ותענית.

סעודת פורים – ערב שבת

סעודת פורים עושים לכתחילה בשחרית משום כבוד שבת. ואם אי אפשר, יש להתחיל קודם שעה עשירית. ובדיעבד אפשר לאכול גם אח"כ.

מי שמעוניין להמשיך את סעודת פורים לתוך השבת יש אפשרות של 'פורס מפה ומקדש' – ורק הבקי בדינים אלו יעשה זאת.

העובר ממקום למקום

בן ירושלים הנמצא בא' מערי הפרזות לבלי וביום י"ד קורא את המגילה בי"ד וכן שאר מצוות היום. אם חזר לירושלים קודם עלות השחר של יום ט"ו, חייב שוב במצוות וללא ברכה.

בן עיר פרודה הנמצא בירושלים בי"ד וט"ו – דינו כבן ירושלים וקורא מגילה רק בט"ו.

בשאר מקרים יעשה שאלת רב.

יום חמישי י"ד אדר פורים

ראוי להימנע מאכילה קודם קריאת המגילה. המתקשה, וכן אשה המחכה לשמוע קריאת המגילה מבעלה, ניתן להקל בטעימת פירות/ירקות ושתייה. בשעת הדחק, ישאלו רב אם יכולים לאכול אף מזונות.

אין עובדים בפורים, "העושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה". בעלי עסק – ישאלו רב.

שחרית

אין אומרים תחנון. בשמונה עשרה – "ועל הניסים", חצי קדיש, קריאת התורה – "ויבא עמלק" (כופלים את המילה "זכר", הראשונה בסגול, והשניה בצירה), קריאת מגילה, אשרי, ובא לציון, קדיש תתקבל, יהללו.

מי שלא שמע זכור יכוון לצאת בקריאת התורה "ויבא עמלק".

קריאת מגילה

מי שלא נתן מחצית השקל יתן לפני קריאת המגילה.

אין לחלוץ התפילין (דרש"י) עד אחר קריאת המגילה.

גם ביום מברכים "שהחיינו", ומכוונים גם על שאר מצוות היום.

מצוות היום

מקרא מגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, משתה ושמחה. (ראה פירוט בנפרד).

קודם הסעודה תפילת מנחה. בשמונה עשרה – "ועל הניסים".

מערבי לכתחילה זמן קריאת שמע עד חצות הלילה, ואם עבר ולא קרא זמנה כל הלילה.

בברכת המזון: שכח לומר ונזכר לפני שאמר את השם בברכת "על הארץ ועל המזון" – חוזר ומתחיל "ועל הניסים". נזכר לאחר שאמר את השם, יאמר לפני "הרחמן הוא יזכנו" "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי וכו'".

שו"ע סי' תרפ"ב ס"א. ורמ"א שם. סי' תרצ"ג ס"ב.

יום רביעי י"ג אדר ליל פורים

לובשים בגדי שבת בפורים, ומהערב לכבוד המגילה.

ראוי להימנע מאכילה קודם קריאת המגילה. המתקשה, וכן אשה המחכה לשמוע קריאת המגילה מבעלה, ניתן להקל בטעימת פירות/ירקות ושתייה. בשעת הדחק, ישאלו רב אם יכולים לאכול אף מזונות.

נהגו ללבוש פרצופים (=מסכות) לפורים. ונעשה בעיקר ע"י קטנים.

ערבית

בשמונה עשרה – "ועל הניסים".

אחר שמונה עשרה – קדיש 'תתקבל'.

קריאת המגילה

אחרי קריאת המגילה אומרים "ואתה קדוש", הש"ץ אומר 'קדיש שלם' (בלי 'תתקבל'), "עלינו".

אחרי קריאת המגילה אומרים "ואתה קדוש", הש"ץ אומר 'קדיש שלם' (בלי 'תתקבל'), "עלינו".

גם בלילה מרבים קצת בשמחה ובסעודה.

להעיר, למגילה יש קדושה, ויש לנהוג בה כבוד, ולשטוף ידיים לפני הנגיעה בה.

דיני "ועל הניסים"

אומרים "ועל הניסים" בלילה וביום. בתפילה: שכח לומר, ונזכר לפני שאמר את השם בברכת "הטוב שמך" – חוזר ומתחיל "ועל הניסים". נזכר לאחר שאמר את השם – אינו חוזר.

יום רביעי י"ג אדר תענית אסתר

צום זה קל משאר צומות. מי שקשה לו לצום, ישאל רב.

אין שוטפים פה.

שחרית

לשליח ציבור – "עננו" אחרי ברכת "גואל ישראל". אמירת 'סליחות' בסדר התפילה – אחרי "כי אין עוזר". אבינו מלכינו הארוך, "ואנחנו לא נדע", קריאת התורה "ויחל משה".

מחצית השקל

מנהיגו שנותנים היום לפני מנחה ג' מטבעות של חצי שקל לצדקה.

מן הדין, חייבים רק אנשים מגיל עשרים, ויש אומרים מגיל י"ג.

מנהיגו לתת גם עבור כל בני הבית. והנוהגים כן יש להמשיך כך מידי שנה.

יש לחנך את הקטנים לתת מכספם הפרטי.

אין לתת מחצית השקל מכספי מעשר.

מרבם בצדקה – נוהגים לשער מה שהיה אוכל ביום התענית ליתן לעניים.

מנחה

אשרי, חצי קדיש, קריאת התורה "ויחל משה", הפטרה "דרשו ה' בהמצאו", יהללו, חצי קדיש.

שמונה עשרה – "עננו" בברכת "שמע קולנו", בחזרת הש"ץ – אחרי ברכת "גואל ישראל". ברכת כהנים.

אין אומרים תחנון ואבינו מלכינו הארוך.

דברי כיבושין – אחרי מנחה

צאת הצום:

ירושלים – 18:03. תל אביב – 18:05.

חיפה – 18:04. באר שבע – 18:05.

מקורות (לפי סדר ההלכות)

שו"ע סי' תרצ"ג ס"ג. עפ"י מג"א סי' תרפ"ח ס"ה. משנ"ב שם סק"י. שו"ע סי' תרצ"ו ס"ג. רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. ובקצוה"ש סי' סט בבד"ש ח"כ. שו"ע אדה"צ סי' רמ"ט ס"ז. שו"ע אדה"צ סי' רע"א ס"ט-י"א. ראה ספר המנהגים עמ' 57. ראה התועודות תשר"מ ח"א עמ' 323.

ע"פ משנ"ב סי' תרצ"ב ס"ק יד, כ"ף החיים שם ס"ק לז. שו"ע סי' תרצ"ב ס"א. שו"ע סי' תרצ"ג ס"ג. לוח כולל-חב"ד. ספר המנהגים עמ' 74. רמ"א סי' תרצ"ב ס"א. ספר המנהגים עמ' 73. מג"א סי' תרצ"ג ס"ק"א. ספר המנהגים עמ' 74.

רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. קיצושו"ע סי' קמ"א ס"ד, ספר המנהגים עמ' 74. התועודות תשמ"ח ח"ד עמ' 304. ע"פ משנ"ב סי' תרצ"ב ס"ק יד, כ"ף החיים שם ס"ק לז. ראה שיחת תענית אסתר תשמ"ט. מג"א סי' תרצ"ג בתחילתו. שו"ע סי' תרצ"ג ס"א, משנ"ב שם סק"א. קיצושו"ע סי' צ"ט ס"ו. רמ"א סי' תרצ"ה ס"א. רמ"א סי' קמ"ז ס"א, מג"א שם סק"א.

רמ"א סי' תרפ"ב ס"ב. היום יום כ"ב מנ"א. ספר המנהגים עמ' 73. לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תרצ"ד ס"א. משנ"ב סי' תרצ"ב ס"ה. מג"א סי' תרצ"ד ס"ג. מהגהות מיימוניות, כ"ף החיים שם ס"ק כז, "דרכי חיים ושלום" סי' תתמ"ג. שיחת תענית אסתר תשמ"ט. שיחות קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 788. משנ"ב סי' תרצ"ד סק"ג, ראה פסקי תשובות שם ס"ז. לוח כולל חב"ד

מדריך קצר – מצוות פורים

עיקרי דיני מצוות ומנהגי פורים הנוגעים הלכה למעשה

משתה ושמחה

מנחה מוקדמת ואח"כ הסעודה.

נוהגים להתחיל את הסעודה לקראת סוף היום - כיון שעסוקים במצוות היום, ומנהגן של ישראל להמשיך את הסעודה לתוך הלילה, ורוב הסעודה צריכה להיות ביום. ועכ"פ יאכל כביצה, או לפחות כזית, לפני השקיעה.

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה". ולהעיר ש"שלושים יום לפני הרגל", שבהם דורשין בהלכות פסח, מתחילים "מפורים ואילך".

שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (=כיסנים ממולאים בבשר) בסעודת פורים.

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לבורך מרדכי. ולפחות ישתה יותר מהרגלו. מי שהוא חלש בטבעו וכן מי שיועד בעצמו שעל ידי שתיתו יזלזל חס-ושלום באיזו מצוה, בברכה או בתפלה, או שיבוא חס-ושלום לקלות ראש, מוטב שלא ישתכר. תקנת הרבי אודות שתיית המשקה קיימת אף בפורים.

במקרה שנמשכה הסעודה לתוך הלילה אומרים "ועל הנסים" בברכת-המצוה, זאת בתנאי שעדיין לא התפללו מעריב (באמצע הסעודה).

מתנות לאבינונים

כל אחד ואחת, כולל קטנים מגיל חינוך (ואפילו ספק אם הגיעו לחינוך) חייב לתת ביום הפורים (ולא בליל פורים) לפחות לשני עניים.

לכל הפחות פרוטה לכל אחד (סו אג). כמובן שזהו השיעור המינימלי, אך נכון וראוי להרבות במתנות לאבינונים. וכן ראוי ליתן לכמה שיותר עניים. "מוטב לאדם להרבות במתנות לאבינונים מלהרבות בסעודתו ובשילוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים שהשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה".

מי שאינו מוצא עני יכול לייחד בפורים את הכסף על מנת לתתו אחר כך, או לתת לגבאי צדקה.

יש להחמיר שאשה נשואה וכן ילדים הסמוכים על שולחן אביהם לא יסתפקו בכך שהבעל והאב נתן "מתנות לאבינונים" אלא יתנו משלהם.

את השיעור המינימלי של מתנות לאבינונים אין לתת מכספי מעשר.

בנוסף לקיום מצוות מתנות לאבינונים, יש מצווה נוספת שאין מדקדקין במעות פורים, וכל הפושט יד נתנים לו, גם אם אינו עני.

משלוח מנות

כל אחד ואחת, כולל קטנים מגיל חינוך (ואפילו ספק אם הגיעו לחינוך) חייבים לשלוח ביום הפורים (ולא בליל פורים) לפחות לאחד מרעיו, איש לאיש ואשה לאשה.

לכל הפחות שתי מנות, שני סוגי מאכל שונים, ומוכנים לאכילה מיידית. אפשר גם מאכלים כאלו שברכתם שווה.

כל המרבה לשלוח מנות לרעים משובח. (במנהגי האדמו"ר בספר המנהגים: משלוח מנות לשלשה אנשים, מאכל ומשקה).

ראוי שכל אחת מה"מנות" תהא חשובה ומכובדת, ולפחות בשיעור "כזית".

באם אפשר, נוהגים לשלוח "משלוח מנות" באמצעות שליח, ובשליחות זו נוהגים להשתמש גם בקטנים.

יש להחמיר שאשה נשואה וכן ילדים הסמוכים על שולחן אביהם לא יסתפקו בכך שהבעל והאב שלח "משלוח מנות" אלא ישלחו "משלוח מנות" משלהם.

אין שולחים מנות לאַבְל (רח"ל) תוך שלושים, ולאבְל על הוריו תוך שנים-עשר חודש. האבל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות. (וישלח לא יותר מג' משלוחי מנות, ויש אומרים שישלח רק אחד).

מקורות (לפי סדר ההלכות)

שו"ע ס' תרצה ס"ד, ורמ"א שם. ספר המנהגים עמ' 74. ראה שיחת פורים 'התשכ"ג. ז' אד"ש 'התשל"ו. משנ"ב ס' תרצה סקח"י. מג"א שם סק"ד. ראה אג"ק ח"כ ע' קעז. רמ"א ס' תרצו ס"ו. משנ"ב שם סקח"י.

מקרא מגילה

גם נשים חייבות בשמיעת המגילה. מחנכים את הקטנים למצוות שמיעת המגילה. נהוג להביא לבית-הכנסת גם את הקטנים ביותר (באם אינם מפריעים).

משתדלים לקרוא מגילה ברוב עם ובמנין. אף שיוצאים ידי חובה גם ללא מנין.

פושטים את המגילה כולה, ומנהיגו שכופלים את המגילה לשלושה חלקים.

לפני הקריאה מברכים שלוש ברכות: "על מקרא מגילה", "שעשה נסים" ו"שהחיינו" (גם ביום).

הבעל-קורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים, והם יכוונו לצאת.

אסור לדבר בשעת קריאת המגילה, החל מהברכה הראשונה שלפניה ועד לברכה שאחריה.

חייבים לשמוע כל מילה מקריאת המגילה, מתחילתה ועד סופה, לפי הסדר. מי שלא שמע אפילו מילה אחת - לא יצא.

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה - יקרא מיד בעצמו עד מקום שהקורא אוחד בו.

מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: 'האגני', 'הרע' וכיוצא בזה.

"עשרת בני המן" גם הציבור צריך לקרוא ובנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' עד לאחר תיבת 'עשרת'.

אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שייסיים הש"ץ את הברכה. ומברכים זאת רק בקריאה בציבור.

כורכים את המגילה לאחר הברכה. מנהג כ"ק אד"ש שמתחיל לכוון בסיום הקריאה ומסיים לאחר הברכה.

הציבור אומר "שושנת יעקב".

מקורות (לפי סדר ההלכות)

שו"ע ס' תרפ"ט ס"א. ס"ד. שו"ע ס' תרצ"ח. משנ"ב שם סקנ"ו. ספר המנהגים עמ' 73. רמ"א ס' תרצ"ב ס"א. שו"ע ס' תרצ"ד. משנ"ב ס' תרצ"ב סקט"ו. שו"ע ס' תרצ"ט. משנ"ב ס' תרצ"ט. רמ"א ס' תרצ"ט. שיחת פורים תשט"ז.

ספר המנהגים עמ' 74. ראה מג"א ס' תרצה סק"ה. רמ"א שם ס"ב. שו"ע אדה"ז ס' תכ"ט ס"א. תורה-אור צח,א הובא בספר-המנהגים עמ' 74. שם עמ' 58. שו"ע ס' תרצה ס"א. רמ"א שם. שו"ע שם ס"ג, ורמ"א שם. ראה שיח"ק תשל"ז ח"ב, הוספות עמ' 687.

הגהה:

הרב מיכאל אבישיד - רב קהילת חב"ד בית שמש - רמה א'
הרב משה קורנוויץ - רב קהילת חב"ד הר יונה.
תרשים זה אינו מהווה תחליף ללימוד בספרי ההלכה.

יו"ל ע"י

מחלקת ההוצאה לאור של מכון הלכה חב"ד - ארה"ק